

ІНСТРУМЕНТИ ЗАХИСТУ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ В УМОВАХ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ

В. М. Пасенко, кандидат економічних наук

Незважаючи на ряд позитивних процесів, які відбуваються в країні, на економіку регіону тиснуть власні невирішені проблеми і вона дуже вразлива в разі несприятливого впливу зовнішніх факторів. Елементи економічного зростання наявні, проте вони нестійкі й реально можуть бути нівельовані за рахунок погіршення макроекономічної ситуації. В таких умовах регіональні органи державної влади повинні здійснити комплекс захисних заходів щодо запобігання можливих економічних загроз в умовах прогресуючих тенденцій глобалізації.

Дослідження проблем впливу факторів зовнішньоекономічної діяльності на регіональний соціально-економічний розвиток в умовах посилення процесів глобалізації відображено в численних працях провідних зарубіжних і вітчизняних науковців. Серед найвідоміших вчених, що аналізували глобалізацію, виокремимо таких: А. Аппадурі, З. Бауман, У. Бек, І. Валлерстайн, Е. Гідденс, Г. Колодко, Р. Робертсон, Дж. Сорос, Е. Тоффлер, М. Уотерс, Ф. Фукуяма, Т. Фрідмен, Д. Хелд. На пострадянському просторі великий внесок в аналіз глобалізаційних процесів як таких і аналіз їх впливів на економічні процеси зробили В. Андрущенко, О. Білорус, О. Блінов, І. Василенко, І. Воронов, А. Гальчинський, М. Делягін, В. Добренєков, С. Дорогунцов, В. Зернецька, М. Ільїн, М. Квіск, Г. Кремень, В. Кузнецов, М. Михальченко, А. Нездоля, О. Панарін, Ф. Рудич, М. Сазонов, Л. Сохань, Ю. Щербак.

Вагомим є внесок у глобалістику російських дослідників, серед яких насамперед такі: С. Долгов, В. Іноземцев, М. Ільїн, О. Неклеса, О. Панарін, В. Лапкін, В. Пантін, А. Уткін та багато інших. Їхні дослідження, на

наш погляд, у цілому достатньо глибоко науково обґрунтовані, а наслідком є багато цікавих оригінальних узагальнень і висновків. Водночас деякі з них відзначаються суперечливістю і однобічністю через надмірне захоплення їх авторів ідеями російської виключності та історичної ролі Російської Федерації у сучасних цивілізаційних змінах. Останнім часом проблема глобалізації привертає все більшу увагу в Україні: особливої уваги при цьому набуває питання захисту національних (чи регіональних) інтересів в умовах зовнішньоекономічної лібералізації.

Метою статті є визначення інструментів захисту регіональних інтересів в умовах зовнішньоекономічної лібералізації та посилення глобалізаційних тенденцій.

Подальший соціально-економічний розвиток України істотно залежить від якості регіональної політики держави, орієнтованої на забезпечення економічної безпеки території.

У зв'язку із цим першорядне значення має зміцнення державної влади, підвищення довіри до її інститутів, а також раціоналізація механізмів прийняття рішень і формування перспективної економічної політики. Без виконання цих умов спроби підтримки виробничого і ресурсного потенціалу регіонів на конкурентоспроможному рівні, що вимагають, у свою чергу, залучення значних фінансових і матеріальних ресурсів, будуть супроводжуватися неефективним використанням державних коштів, а також їх свідомим кримінальним перерозподілом.

Завдання регіональної політики полягає у забезпеченні економічної безпеки, поряд з прямим впливом на негативні економічні процеси, та створенні умов для формування

захисних механізмів, заснованих на ринковому саморегулюванні, що перешкоджають поглибленню дестабілізуючих тенденцій. Тому слід розуміти важливість комплексного продовження і завершення інституційних перетворень, що створюють базу для ефективного функціонування ринкових механізмів.

Реалізація заходів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки, повинна проходити в руслі здійснення активної структурної та соціальної політики, посилення активності держави в інноваційній, інвестиційній, фінансовій, кредитно-грошовій і зовнішньоекономічній сферах і продовження інституційних перетворень [1, с. 235].

При визначенні механізмів забезпечення економічної безпеки необхідно враховувати загрози, пов'язані з глобалізацією, прогнозувати їх короткостроковий або довгостроковий характер і можливості майбутнього запобігання. У цьому випадку досить важливою функцією органів державної влади регіону повинні стати моніторинг і прогнозування ймовірності загроз економічній безпеці регіону.

Виконавчій і законодавчій гілкам влади необхідно розробити і реалізувати комплекс заходів превентивного характеру, зокрема:

- організувати систему моніторингу та прогнозування зовнішньоекономічних загроз із залученням провідних учених до розробки прогнозу наслідків глобалізації на соціально-економічне становище в регіоні;
- законодавчо закріпити можливості застосування захисних заходів підприємствами й організаціями регіону;
- розробити та затвердити програму дій щодо введення захисних заходів у регіоні;
- розробити комплекс адаптаційних заходів на короткострокову та середньострокову перспективи.

Вектор спрямованості превентивної регіональної економічної політики повинен забезпечити становлення і розвиток адекватного інституційного середовища, ефективно реалізувати функції моніторингу і збереження економічної безпеки, здатної координувати роботу державного, регіонального та місцевого рівнів влади з метою запобігання

ймовірним зовнішньоекономічним загрозам [2, с. 159–59].

Адаптація регіону до нових умов господарювання в умовах зовнішньоекономічної лібералізації має будуватися за такими напрямками:

- організаційні, що створюють необхідні умови для здійснення структурної перебудови економіки, адаптації інститутів і господарюючих суб'єктів до діяльності в умовах посиленої конкуренції;
- інформаційно-аналітичні;
- освітні.

До організаційного напрямку відноситься таке:

1. Виділення пріоритетних галузей економіки регіону.
2. Модернізація структури економіки на користь високотехнологічних і екологічно чистих виробництв, здатних випускати продукцію з більш високим рівнем доданої вартості.
3. Створення нових конкурентоспроможних виробництв, що відповідають світовим стандартам якості й екологічності продукції і виробництва.
4. Створення працездатних систем кредитування, страхування, лізингу, впровадження інновацій.
5. Підтримка експорту та залучення інвестицій в економіку регіону [3, с. 4].

Для цього необхідно:

- сформувати та реалізувати пакет інвестиційних проектів розвитку експорт-орієнтованих виробництв для надання на конкурсній основі субсидування процентної ставки за кредитами, що залучаються підприємствами;
- підготувати й реалізувати пропозиції щодо стимулювання і поліпшення фінансування НДДКР, пов'язаних з підвищенням конкурентоспроможності продукції (послуг) організацій регіону на зовнішньому ринку;
- підготувати і реалізувати пропозиції щодо державної підтримки робіт з сертифікації експорт-орієнтованих виробництв і експортної продукції;
- підготувати пропозиції щодо створення інститутів, що сприяють розвитку експорту регіону.

До інформаційно-аналітичного напрямку відносяться такі пропозиції:

1. Підготовка аналітичного матеріалу та вироблення пропозицій щодо забезпечення сталого функціонування економіки регіону в умовах глобалізації з періодичним коригуванням пропозицій.

2. Забезпечення сприятливих зовнішньополітичних і економічних умов роботи підприємств на зовнішньому та внутрішньому ринках. Для цього першочергово потрібно:

- провести аналіз товарних ринків з метою визначення найбільш перспективних – для просування продукції, розширення географії регіональної структури експорту та підвищення його ефективності;
- підготувати пропозиції щодо участі регіону в роботі комітетів і робочих груп міжурядових комісій з торговельно-економічного співробітництва із зарубіжними країнами.

3. Створення регіональної системи зовнішньоекономічної та правової інформації для підприємств.

4. Створення системи заохочення та популяризації:

- підприємств, що виробляють продукцію, конкурентоспроможну на зовнішньому та внутрішньому ринках;

• керівників вищої та середньої ланки, що забезпечують роботу підприємств в нових умовах господарювання;

- рекламодавців, що сприяють просуванню товару;
- засобів масової інформації, що проводять роз'яснювальну роботу з підготовки регіону до нових умов господарювання.

Освітній напрям включає в себе комплекс заходів щодо формування системи знань специфіки функціонування регіональної економіки, галузей і підприємств в умовах глобалізації.

1. Створення регіональної системи підготовки та перепідготовки управлінських кадрів усіх рівнів для роботи в нових умовах господарювання, яка включає в себе:

- освітні програми для шкіл, економічних факультетів ВНЗ з головних питань глобалізації;
- створення Центру підготовки та перепідготовки кадрів для бізнесу та державних службовців до роботи в умовах глобалізації;
- проведення семінарів, конференцій із залученням представників міжнародних організацій, фахівців у галузі міжнародного права.

Структуризація основних напрямів може бути представлена у вигляді схеми (рис. 1).

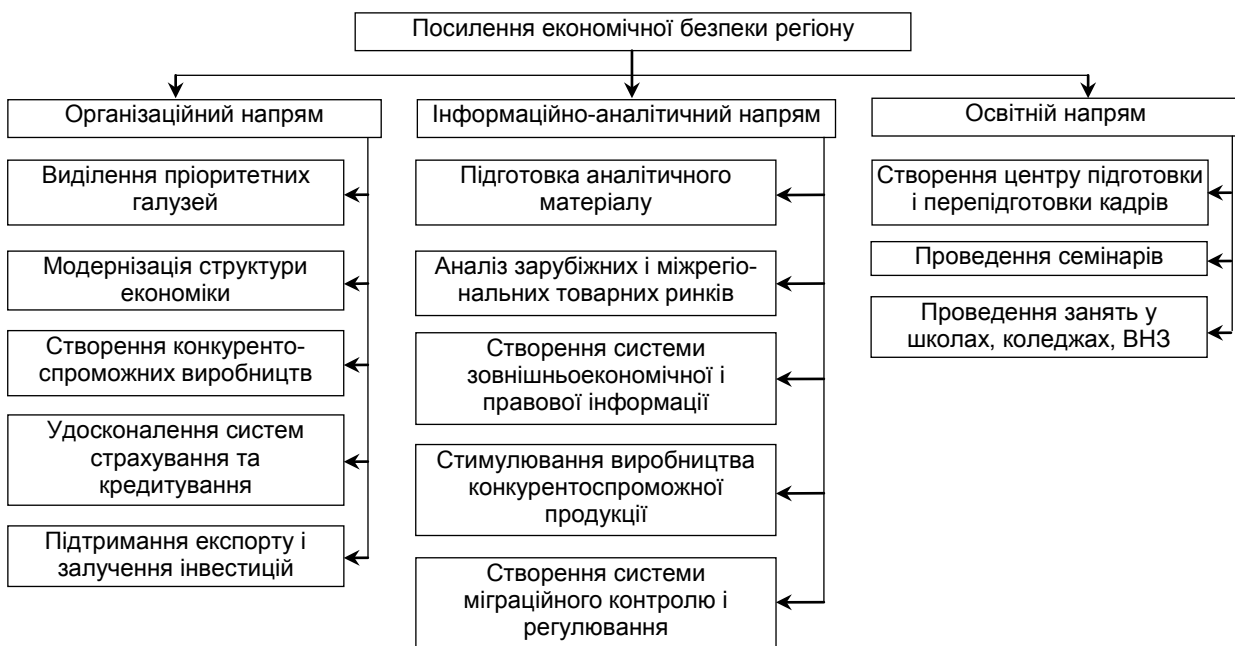

Рис. 1. Структура основних напрямів захисту економічної системи умовах зовнішньоекономічної лібералізації

Підбиваючи підсумок зазначеному вище, можна констатувати, що процеси глобалізації будуть мати різні наслідки для регіонів країни, оскільки вони є суттєво диференційованими за критерієм соціально-економічного розвитку.

Господарський комплекс регіону являє собою досить інерційну систему, стан якої найбільшою мірою визначається макроекономічною динамікою, наявними ресурсним потенціалом, природно-кліматичними умовами. Ця система відрізняється достатньою стійкістю до такого важеля економічного регулювання як умови доступу на ринок іноземних товарів.

Головною гарантією усунення негативного впливу лібералізації доступу на регіональний ринок товарів і послуг закордонних конкурентів є проведення збалансованої та раціональної політики щодо заходів регулювання цього ринку та створення умов для підвищення ресурсів і факторів виробництва [4, с. 32].

Основні напрями коригувань регіональної економічної політики повинні відобразитися у зміні фінансової політики, уточненні економічних пріоритетів і програм регіону, структурної перебудови економіки та посилення її відкритості, усунення бар'єрів у зовнішньоекономічній діяльності (рис. 2).

Рис. 2. Напрями коригувань регіональної економічної політики в умовах глобалізації

Існуючі у зовнішньоекономічній діяльності підприємств регіону бар'єри не виправдано високі й перешкоджають отриманню економікою регіону значної частки додаткових доходів. При цьому частина бар'єрів може бути усунена за допомогою активних дій органів державної влади регіону. Перш за все мова йде про інформаційні бар'єри – нестача інформації про можливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності, як серед ділових кіл, так і у потенційних іноземних партнерів.

Пропонуємо активізувати роботу з проведення в регіоні прийомів бізнес-місій іноземних держав, організації міжнародних форумів і конференцій, участі делегацій регіону у міжнародних виставках-ярмарках, інвестиційних салонах та інших заходах.

Отже, перспективна політика в галузі державних інвестицій, освіти, перепідготовки кадрів повинна будуватися з урахуванням очікуваних структурних змін в економіці. Наразі транскордонні бар'єри знижують товарні потоки регіонів країни в 40 разів, а іноземні

інвестиції – на порядок більше. Тому відкриття економіки може безпосередньо сприяти зростанню ВРП регіону на 30–50 %. У довгостроковому плані неминуча докорінна зміна структури регіональної економіки, зростання частки експорт-орієнтованих виробництв, секторів нової економіки (зокрема інформаційно-комунікаційних технологій), розвиток сфери послуг і малого бізнесу та цілий ряд інших змін.

Як превентивні заходи необхідно проводити роз'яснювальну роботу з керівниками підприємств, доводячи до їх відома інформацію про перспективи структурної перебудови економіки регіону внаслідок підвищення ступеня її відкритості. Конференції, семінари, круглі столи, присвячені питанням розвитку міжнародного співробітництва та зовнішньоекономічної діяльності, підвищення конкурентоспроможності виробництва, безсумнівно, будуть корисні й виправдані.

Подібні заходи дозволять забезпечити завчасне прийняття правильних управлінських

рішень на рівні господарюючих суб'єктів, що знизить ризики майбутніх втрат і максимізує розмір прибутку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Robertson R. Globalization: social theory and global culture / R. Robertson. – London : Sage, 1992. – 367 p.
2. Блинов А. С. Национальное государство в условиях глобализации: контуры построения политико-правовой модели формирующегося глобального порядка / А. С. Блинов. – М. : МАКС Пресс, 2003. – 149 с.
3. Ветров С. В. Стратегії національної економіки в умовах глобалізації / С. В. Ветров // Управління розвитком. – 2006. – № 5. – С. 4–5.
4. Стукало Н. В. Деякі аспекти формування фінансової політики України в умовах глобалізації / Н. В. Стукало // Фінанси України. – № 1. – 2006. – С. 30–32.

УДК 331.108

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

Г. В. Назарова, доктор економічних наук; Х. Ф. Агавердієва

Недержавне пенсійне забезпечення є частиною реформи пенсійної системи України. Її перебудова спрямована на ефективне підвищення прибутковості інвестування в НПФ, забезпечення їх більшої надійності, оскільки від їх належного регулювання буде залежати рівень доходів пенсіонерів України.

Дослідження таких авторів, як І. Гнібіденко, С. Гончарова, Т. Клебанова, Г. Назарова, О. Тарасенко, Н. Холод, Г. Яцуба [2–4] та інших учених, свідчать про активну зацікавленість науковців проблемою пенсійного забезпечення.

Метою даної статті є визначення основних характеристик недержавних пенсійних фондів, виокремлення суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення, розподілення основних функціональних повноважень щодо забезпечення управління НПФ.

Відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» система недержавного пенсійного забезпечення – це складова системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних і юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопи-

чень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат [1]. Пенсійні виплати здійснюються за рахунок відрахувань на недержавне пенсійне забезпечення та інвестиційного доходу, нарахованого на ці відрахування.

Зазначеним Законом виокремлено суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення: недержавні пенсійні фонди; страхові організації; банківські установи; вкладники й учасники пенсійних фондів; вкладники пенсійних депозитних рахунків; фізичні та юридичні особи; засновники пенсійних фондів; роботодавці-платники корпоративних пенсійних фондів; саморегулювні організації суб'єктів, які надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення; органи державного нагляду і контролю у сфері недержавного пенсійного забезпечення; адміністратори пенсійних фондів; компанії з управління активами; зберігачі; аудиторі; особи, які надають консультаційні й агентські послуги відповідно до цього Закону [1].

Недержавне пенсійне забезпечення, відповідно до норм законодавства, здійснюють суб'єкти, які представлені на рис. 1.